

M. Lübke, *Das Katalanische*, 163-4) que *La Muga* venia del basc *muga* «borne», «límite», però la forma antiga SAMBUCA, testificada tantes vegades (i per tota mena de mss. controlats pels nostres millors filòlegs), correspon al modern *Muga* per una evolució fonètica i morfològica perfectament normal en català, passant per *Samuga*; i canviant després en *La* la síl·laba *Sa-*, presa per l'article arcaic. Aquest SAMBUCA ens porta (per camins ben diferents del basc *muga*), sigui cap al nom llatí del 'saüquer', SAMBUCUS, cap a un ètimon pre-romà.

Que el nom català del *saüc* provingui de la variant SABŪCUS no seria prou raó per negar que SAMBUCUS pogués conservar-se també en Toponímia. Com s'hi ha mantingut en parlars veïns. El saüquer es diu *la samukéira* a la vall aragonesa, quasi catalana, de Gistau (oït a San Juan de Plan, XLVII, 134). I en provençal: «colo de-z-Ais: crestéu arebre / de la *sambuco*, vièi genèbre, / grand pin que vestissès li baus de L'Esterèu / ...» (*Mireiu* XI, 65.2); i allí també ha restat com NL: *Sambú* és un poble de Vaclusa (*Le Sambuc* 20 en francès, 400 hab., a 10 k. d'Arles); Mistral conta la història del vell *curat de Sambú* matat per un noi mig idiota (en el 3r. relat del volum *Proso d'Armanà*).

Però també és possible, i fins m'inclino a creure-ho més probable, que el nostre nom fluvial SAMBUCA 25 sigui pre-romà. Els geògrafs antics, en general, no donen el nom de tals rius: Estrabó hi fa al·lusió sense anomenar-lo; i no hi ha raó per creure que el nom d'un riu *Tichis* que figura en una obra de Plini i ja en Pomponi Mela sigui la Muga sinó una variant 30 del nom del *Tec* (ni del *Ter*).¹

L'únic geògraf antic que ens dóna el nom de la Muga és Ptolemeu: en una variant *Sambroca*, situant-lo, precisament, amb les boques vora Empúries: «πᾶρ Ἐμπορίας, Σαμβρόκας ποταμοῦ ἔκβολαι» (II, 6.19). 35

És clar que aquesta grafia del ms. pot ser només aproximada; i comptem que amb la diferència de matís entre els sons ibèrics, els llatins i els grecs, hi pot haver alguna lleu alteració per part del tardà geògraf egipci: potser era *Sambrūca*, amb una *ū* breu representada per la òmicron grega, vocals breus totes dues; o potser els llatins ho canviaren en *Sambūca*, induïts, alhora, per l'accentuació tònica, que, en síl·laba oberta interna, només podia ser llarga (segons les normes llatines) i per la semblança amb el nom 45 *sambūcus*, del saüquer.

O bé vindria d'una alteració de Σαμβουκα, per part d'ell o bé dels copistes (a causa de la semblança entre les lletres gregues o ~ρ; υ ~ο); i alhora induïda² pels NLL semblants, com el *sinus Sambracitanus* 50 (golfet de Saint Tropez); o el *Sambrucola*, que era al Nord de Lusitània (cap a Chaves), nom documentat en *CIL* (citada en Holder, i el gentilici *Sambrucolensis* en el *CIL* 2482); i altres encara: no sols el riu lorenès *Sambre* (SAMBRA moltes dades en Holder). 55

Que tot això sigui «lígur», com digué Arbois de

Jubainville no ens xocaria, sobretot recordant que no hi ha distinció clara (o merament cronològica) entre «lígur» i sorotàptic. Tanmateix això és pre-romà, car hi ha molts altres parònims; i aquests sense la R, com SAMBUCA: *Samba* o *Sambla* (Holder II, 1338.28; i 54) que, segons l'afitament de 673, degué separar les diòcesis de Lodeva i Nimes; *Sambuc* NP aquità (en el Gers, *CIL* XIII, 485); *Sambis* illeta entre Anglaterra i Irlanda segons Plini; i encara: *Sambarulla* (NP f. *CIL*, S. I, cap a Múrcia) i *Sambarra* NP m. (*CIL* any 310), que sembla ser cap al SO. d'Àustria (altra zona sorotàptica).

De tota manera va quedar descartada la vella idea de fer venir del basc *muga* 'terminal', el nom de La Muga. D'altra banda no oblidem que aquest riu no ha marcat —mai ni enloc— cap frontera ni terminal: ni tan sols d'ençà que el territori francès el 1660 va arribar a St. Ll. de Cerdans; però ni ara s'acosta al curs del riu, que quasi tot ell passa de 20 a 30 k. més al Sud. Fins si mantinguéssim la *r* de Ptolemeu com variant genuïna, sempre restaria que és un NL d'herència pre-romana, amb una variant amb *r* que encara l'allunyaria més.

És estupend que el senyor Guiter insisteixi encara, amb la seva obtusa tossuderia, en aquesta etimologia (*RLiR* XXVIII, 26-277) que fa temps hom li ha demostrat impossible; refutació ja acceptada per bons filòlegs, com Rohlf; i el qual oportunament n'ha aduït un altre germà: *La Sambuca*, poble de Toscana (*It. Gramm.* II, 457; *Le Gascon* § 28, p. 189); i, amb notes un poc tangencials, Tovar i Hubschmid (*RForsch.* LXXXIV, 162). Res a veure amb aquest problema el nom d'*Anystus*, que sembla aplicar Aviè a la Muga, tant si és el nom comú grec ἀνυστός 'practicable' (que hauria usat el massaliota autor del periple, malentès per Aviè), o és un altre nom pre-romà, parent del gascó *La Neste* (com suggerí M. Lübke).³

Convé, però, acabar d'aclarir la qüestió precisant els altres NLL dels nostres Pirineus que vénen realment del basco-ibèric MUGA i les seves variants,

1) Foranca de *La Muga*, a l'extrem NO. del Berguedà, collet en la carena del Pirineu, entre el Coll de Tancalporta i el coll de Vimboca, prop del Forat de la Moixa (C. A. Torras, *Pir. Cat.*, Berg.), i en el límit entre el te. de Gisclareny i Cerdanya; allí hi havia també *la mûga*, nom d'una masia abandonada, i de la vall on es troba, a l'extrem superior, i el més occidental, de la vall del riu Bastareny (oït allí, juliol 1931, exc. 149).

2) *La Muga* pic i estanys a Andorra, damunt Vallcivera (a la partió d'aiguavessos amb el riu Segre (vall de La Llosa i de Lles; *E. T. C.* II, 36).

3) *La Muga*. Grossa pda. del te. de La Pobla de Lillet, resta avui com nom d'un mas i d'una vall, da-